DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

ABORTU.

7

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE

ABORTU.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ Praefecti;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI conſenſu,

Et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICÆ decreto,

Pro GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini ſubjicit

JOANNES ROGERUS MURRAY,

BRITANNUS.

Ad diem 12. Septembris, hora locoque ſolitis.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M,DCC,LXXXVII.

Principi Illuſtriſſimo,

HENRICO

DUCI DE BUCCLEUGH,

COMITI DE DALKEITH,

DE DONCASTER,

&c. &c.

Antiqui ordinis St Andreae Equiti,

Artium liberalium patrono eximio,

Libertatis Britannicae propugnatori integerrimo,

Generiſque humani vero amico,

Qui proſapiam antiquiſſimam et nobiliſſimam,

Morum nobilitate ornat,

Propter benevolentiam et urbanitatem,

In ſeſe ſuoſque conſtanter demonſtratas,

Hanc diſſertationem medicam inauguralem,

Summa obſervantia,

D. D. C. q,

JOANNES ROGERUS MURRAY.

DISSERTATIO MEDICA,

INAUGURALIS,

DE

ABORTU.

SI, a quam levi momento vita mortalium, ab initiis ipſis ad ſenectutem decrepitam uſque, pendeat, rite conſideretur, affectibus animi triſtiſſimis non affici non poſſumus; et, niſi natura partuum, quos edit, feraciſſima foret, genus humanum, opus ſuum longe pulcherrimum, brevi extinctum iri,. non improbabile eſſe videtur. Hiſce autem periculis, quibus valetudo mortalium commoda conſtanter objiciatur, fere innumeris occurrere medici potiſſimum eſt. Munus quidem nobile! ſed in primis difficile. In

 nulla

nulla re tamen peritia ejus magis neceſſaria eſt, pluſve ſocietati generis humani et conjunctioni prodeſt, quam cum in foetu tenerrimo in ſitu primario retinendo adhibetur; donec muniis ſuis fungi valeat, et tandem, in ſolatium matris inenarrabile, conamine naturae idoneo, ex utero tempeſtive expellatur. Si vero, contra, partus gentrici miſerandae immaturus elidatur, non tantum prole ſua orbatur, ſed etiam non raro effectibus jacturae, quam fecerit, infeliciter rapi conſuevit.

Rationes autem, quibus malis hujuſmodi efficaciſſime poſſit occurri, in hac diſſertatione exequi mihi in animo eſt.

HISTORIA ABORTUS.

Varia huic morbo, pro tempore graviditatis quo inciderit, nomina fuerunt indita. Si brevi poſt conceptionem factam, ſpatio eveniat, *efflu-*

xus

nus dici conſuevit. Hic quidem attentionem medici raro depoſtulat, quoniam hiſce ſignis minacibus, quae abortum, graviditate provectiore, incidentem comitantur, magna ex parte caret. Namque ovum adhuc perquam crudum eſt, nullas adhaeſiones magnas formavit, aut ſyſtema ſuum eo uſque, ut gravidae periculo eſſe poſſit, adauxit. *Abortus* vero potiſſimum ab auctoribus fuit vocatus, ſi ovum, menſibus paucis tantum elapſis, expulſum fuit. Si, ante menſem quintum expletum, non invadat, *expulſio* appellari ſolet. Ab octava ad undecimam graviditatis ſeptimanam uſque ſaepiſſime incidere ſolet abortus, quod forſitan a quadam plenitudine matris nimia pendet. Profluvio uterino conſueto ſuppreſſo, et foetu nondum totam ſanguinis in vaſis maternis accumulati quantitatem poſcente, ſyſtema cauſa peccante ſemet liberare conatur. Circa menſem quartum medium, quintumve incipientem, uterus ſitum praeter conſuetudinem anguſtum eſſe ſentire incipit, et igitur novo ſtimulo objicitur, unde conamina ejus intenduntur, et foetus, ante diem, expellitur.

Signa

Signa autem proclivitatis ad abortum in aliis praegnantibus alia ſunt. Aliae, doloribus acutis et diuturnis; aliae profuſione ſanguinis, quae incutit terrorem; aliae parco profluvio tantum ſubſtante, abortum faciunt. Doloros graves et profuſio ſanguinis liberalis plurimum, haud dubie, attentionis ſibi vindicant. Quae ſigna autem ſequuntur, ea plerumque accedunt, laſſitudo nempe, horrores, et rigores, vires corporis imminutae, pulſus arteriarum validi et celeres, appetentia cibi ſublata, calor febrilis; dorſi, lumborum, uteri, et femorum dolores; teneſmus; actio uteri ſpaſmodica, et ſanguinis ex eo profluvium, quod ſaepe admodum formidabile evadit, vertiginem, capitis dolores, ſyncopen, extremorum frigus, multum circa praecordia anxietatis, ictus tandem arteriarum debiles et abnormes, ſudores frigidos, et mortem ipſam etiam faciens. Ventriculus quoque et mammae, ob conſenſum, qui eas inter et uterum intercedit, ſingularem, afficiuntur. Ille vomitione vix compeſcenda vexatur; hae ſubſidunt, et laxae evadunt.

His ſignis urgentibus, oſtium uteri eo uſque ut foetum, placentam et membranas integra expelli

pelli patiatur, ſemet dilatat; vel humores, membranis ruptis, effluunt, et ovum portiunculis a ſe invicem ſeparatis evacuatur. Aliis vero temporibus aegrotam onere ſuo liberandi cauſa manus obſtetricis adhibeantur, et effectibus profluvii, progreſſum ejus compeſcendo, occurratur neceſſe eſt. His de hiſtoria propoſitis, ad cauſas remotas enarrandas progrediendum eſt.

CAUSÆ REMOTÆ.

Hae ſunt,

A. Quiquid circuitum idoneum uterum inter et foetum impedit, aut interpellat.

B. Quiquid actionem excitat, vel diſtenſioni ejuſdem obſiſtit.

His

His annumerantur,

a. *Plenitudo ſyſtematis.*—Hanc facit diaeta plena et nutriens, potiſſimum ſi huic adjunguntur liquores fermentati ſtimulantes. Si liberaliter adhibeantur, ad partes ſanguinis rubras augendas magnopere conferunt, veram plenitudinem gignentes. Hujuſcemodi ſunt cereviſia valentior, cereviſia Londinenſis lupulata, quae Anglice *porter* appellatur, vinum, &c. cum multo cibo animali conjuncta. Cum haec cibo leviore minus perſpirabilia ſint, et diutius in corpore maneant, valenti ei ſtimulo ſunt, et multum nutrimenti, quamvis molem exiguam habent, ſuppeditant. Genus vitae iners et ſedentarium, cui mulieres tantopere inſueverint, ad hanc plenitudinem creandam quoque facit, omnes ſecretiones et excretiones imminuens. Quae menſtrua, graviditate non ſubſtante, ex utero olim profundi conſuerunt, ea plenitudine occucurrerunt. Menſibus vero nunc ſuppreſſis, ſyſtema univerſum opprimi incipit; et uterus, moliminibus tempore uſitato incidere etiamnum pergentibus, impetui ſanguinis, quo vaſa ejus tandem diſtenduntur, non amplius obſiſtere valens, plenitudini adauctae cedit, et ovum

a ſuperficie uteri, cui adhaerebat, disjungitur, quod expulſio ejuſdem brevi ſubſequitur.

a. *Niſus corporei violenti.*—In omni conamine violento et actuoſo, fibrae muſculares plerumque breviores evadunt, intumeſcunt, pluſque duritiei, quam, in ſtatu naturali relaxato, ſibi acquirunt; ob quod neceſſarium eſſe videtur, ut, vaſis exiguis per muſculos agentes violenter compreſſis, impetus ſanguinis ad alias partes ſaepe vertatur, et curſus ejus ad alias impediatur vel praecaveatur. Hoc modo igitur actio muſculorum abdominis ſanguinem in vaſa utero propria magna vi impellere, et ſtatum ejus organi juſto pleniorem efficere periclitatur. Hoc facilius incidit, quod, in conatibus violentis, ſpiritus cohibetur. Idcirco ſanguis, per venam cavam rediens, circa dextram cordis auriculam ſtagnat, et cum venae viſcerum valvulis deſtituantur, retardatione et pondere ſuis congeſtionem, potiſſimum in viſceribus infimis, ulterius intendit. Hanc ob rationem, ſi vis admodum magna ſit, partem placentae ab utero mechanice ſejungere, et ita abortum facere poteſt. Ob hanc cauſam ſolam, ſine ulla alia, alvus dura,

dum

dum mulier utero conceptum habet, ſummae noxae eſſe poteſt.

a. *Violentia mechanica abdomini illata.*—Haec ſtimulo violento, quo corpus univerſum, ſed praeſertim vaſa partium ſanguifera, afficit, agit, curſum humorum tantum uterum verſus faciens, quantus ſecretionem idoneam matrem inter et foetum turbare valet.

a. *Concuſſiones.*—Succuſſus corporis violenti frequenter in uterum mechanice agunt, placentam ab eo ſeparantes, et nexum vaſcularem, qui partem placentae maternam inter foetuique propriam intercedit, lacerantes et perdentes. Si hoc quidem non incidat, curſus ſanguinis tamen ad partem fit, qui peſſimos effectus edere valet.

a. *Affectus Animi.*—Pathematis animi, graviditate ſubſtante, effectus perquam mirabiles et violenti plerumque fuerunt tributi. Hanc rem vero non ulterius, quam ad noſtrum argumentum ſtricte attinet, perſequi decrevimus. Gaudium, moeror, ira, horror, metus ſaepe ef-

fectus

fectus violentiſſimos, ut neminem latet, in homines valetudine conſueta fruentes ediderunt. Quantum vero ad praegnantes, quantitate ſanguinis inuſitata colluctantes, attinet, eas hi animi affectus, ſi concitatiores ſint, admodum violenter afficere conſuerunt. *Gaudium* cordis arteriarumque actionem intendit; et igitur, excitationem corpori univerſo violentam inferendo, motum vaſorum uteri inſolitum, quae plenitudine nimia jam laborant, ſaepe movet. *Moeror* vim nervoſam, tonum ſolidorum, circuitum humorum, excretiones et ſecretiones, imminuit, morbos formidoloſiſſimos movens, quales ſunt cachexia, icterus, hydrops, lethargia, &c.; quae gradu etiam minore excitata uterum foetumque potiſſimum afficiant neceſſe eſt. *Ira*, contra, circuitum accelerat, impetum ſanguinis mutans, unde magnae congeſtiones in locis diverſis incidere ſolent. Quinetiam inflammationem, febrem, &c. aliquando facere notatur; et, in ſyſtema nervoſum quoque violenter agendo, plerumque, ſi concitatior ſit, foetum immaturum excludit. *Horror* in nervos potiſſimum agit, affectus convulſivos procreans, quales ſunt hyſteria, epilepſia, ſubita vaſorum exilium conſtrictio.

tio. Igitur ſanguinem ad partes internas, ut ad cor, &c. non pellere non poteſt, palpitationem cum reſpiratione anxia, et congeſtionem in vaſis uterinis cum abortu faciens. *Metus* tremores progignit, actionem muſcularem et vigorem cordis diminuit, et circuitum ſanguinis minore ſpatio circumſcribit, pallorem, anxietatem, impetum humorum mutatum, et etiam circuitus interpellationem creans. Unde facile percipi poteſt, foetum et ſyſtema uterinum, ante omnes alias partes, affici oportere.

Cum igitur affectus animi, ſoli, mutationes tam inſignes in corpus edant; evidens et manifeſtum eſt, poteſtatem quorundam ex iis, ſi viribus mechanicis, ut ictibus, caſibus, &c. excitentur, magnopere adauctum iri, et abortum ejuſque ſequelas non difficulter facere conſtanter valere.

a *Venus Nimia.*—Unuſquiſque ſtimulus inſolitus ſyſtemati univerſo, dum mulier uterum gerit applicatus quam maxime nociva praeſtare conſuevit. Si vero poteſtas ſtimulans vaginae aliiſque ſyſtematis genitalis partibus admoveatur, effectus ejus duplo major erit; et impetus humorum adauctus in ſyſtemate geni-

tali

tali protinus apparebit, abortum celerius, actionem vaſorum uterinorum juſtam et regularem turbando, quam ſi excitatio corpori univerſo fuiſſet illata, faciens. Eodem tempore compertum habemus, coitum, frequenter reiteratum, multum debilitatis facere, in nervos violenter agere, et illum ſtatum, quem phyſiologi collapſum appellaverunt, voluptate ſua vehemente et enervante progenerare. Hinc languor, inertiae deſiderium, debilitas, et irritabilitas praeter conſuetudinem aucta, oriuntur; quae effectus malos numeroſiſſimos et in uterum, et in omnia eo comprehenſa, non edere non poſſunt.

a. *Frigus*— ſuperficiei corporis externae, ſed praeſertim pedibus artubuſque inferioribus, admotum.

Frigus, corpori humano certa vi applicatum, magnitudinem vaſorum ſuperficiei exilium diminuit; et igitur ad quantitatem ſanguinis inſolitam in partibus interioribus accumulandam confert. Cum haec conſtrictio artus inferiores, quibus frigus potiſſimum applicari ponimus, vehementius occupet, vaſa, profunde ſita, quantitatem ſanguinis ſolita majorem continebunt. Hoc

Hoc quoque ortum curſui humorum uterum verſus inſolito praebebit, cujus vaſa certam diſtentionem recipient. Cum vero non amplius poteſtati diſtendenti cedere poſſint, niſus uteri ciebitur, vel ruptura vaſorum placentae, quae matrem foetumque conjungunt fiet, et abortus ad extremum incidet.

2. *Febres*, *Variola*, &c.—In omnibus morbis violentis, impetus humorum et actio cordis arteriarumque multum intenduntur. Igitur omnes hoc genus morbi, quantum ad praegnantes ſpectat, plurimum periculi habent, quod ſanguis partes internas verſus magna vi et celeritate fertur. Quod cum incidit, abortum gravidae non raro faciunt. Quinetiam notabile eſt, mulieribus, cum ad extrema jam ventum eſt, quod moribundae ſunt, partum plerumque elidi. Mors autem, rebus ita ſeſe habentibus, non incidere ſolet, quod abortum faciunt, ut quibuſdam placuit, ſed a gravitate morbi, quo laborant, ſola proficiſcitur. Igitur ſi foetus mulieri immature excludatur, dum febris, quae eruptionem variolae, &c. comitatur, graviter urget,

get, vita ejus in ſummo periculo verſatur, et vix ulla ſalutis ſpes affulget.

a. *Magna fatigatio.*—Exercitatio modica non tantum corpus a morbis defendit, ſed multum quoque valetudinis commodae viriumque ei comparat. Secretiones et excretiones, ea rite adhibita, conſtanter perficiuntur, animus erigitur, et omnia vitia, quae ab ignavia et inertia proficiſcuntur, efficaciter arcentur. Si vero haec exercitatio juſto acrior ſit, effectus longe diverſi eduntur. Namque corpus debile, irritabile, et relaxatum efficitur, et motum muſcularem non amplius exercere poteſt. Hoc modo gigni poteſt conditio corporea, quae mulieribus praegnantibus eſt inimica. Caeterum noxae ab ea nimia proficiſcentes magis ſubitaneae eſſe poſſunt; corpus enim labore nimio, ut ambulatione vel equitatione celeri, diuque continuata, defatigatur; et ſanguis non aeque, ac ante, ad ſuperficiem corporis propulſus, in partibus internis, et potiſſimum in utero, congeritur, et hanc ob cauſam abortus exercitationem corporis diu continuatam ſaepe excipere notatur.

a. *De-*

a. *Debilitas ſyſtematis.*—Jam ſupra memoriae prodidimus, ſtatum corporis pleniorem malis maxime formidabilibus, dum graviditas ſubeſt, ortum ſaepe praebere. Huic, non ſine cauſa graviſſima, ſtatum ſyſtematis contrarium, nempe debilitatum, adjicere licet; ſive ab evacuationibus nimiis, praeſertim ſanguineis, vel naturalibus vel arte factis *, ſive a diaeta parum nutriminis ſuppeditante, unde partes ſanguinis aquae redundabunt, et quantitas partium craſſiorum deficiet, proficiſcatur. Hoc haud dubie faciet, ut foetus portione humorum nutrientium debita et neceſſaria privetur, vaſa uteri juſtam diſtentionem non recipiant, circuitus langueſcat, ſolida relaxentur, et ſyſtema magnae malorum cohorti, quae, ſua gravitate, in uterum vel foetum celerrime ſaepe agere, et abortum facere poteſt, opportunum evadat. Eundem effectum edet curſus ſanguinis ad alias corporis partes, ut ad ſuperficiem uſu diaphoreticorum parum idoneo, vel ad mammas, factus. Hujus exemplum perquam luculentum in praelectionibus ſuis

* Mulieri uterum gerenti vena ſecta abortionem facit, idque potiſſimum, ſi foetus grandior fuerit. Hip. aph. 31. ſect. 5.

ſuis in medium profert vir jure celeberrimus Dr Monro. ‘ A pregnant woman,’ inquit vir ingenioſiſſimus, ‘ applied one of her children to ‘ her breaſt to pleaſe it, but with the effect of ‘ producing miſcarriage.’ Mulier quaedam, ut ab amico accepi, quanquam officio nutricis fungebatur, concepit, et omnia, ad menſem ſeptimum uſque, ei rite proceſſerunt. Sed puerum priorem lactare pergebat, licet periculi, cui ſemet objiceret, moneretur. Finis vero perſeverantiae tandem fuit abortus periculoſus. Hic autem nulli alii cauſae, quam nimiae humorum quantitati ab utero mammas verſus delatae, et igitur foetum nutrimine neceſſario privanti, tribui poteſt.

a. *Syſtematis Generalis Morbi.*—Quanquam modum, quo morbus totius ſyſtematis abortum faciat, et quiſnam morborum numerus hoc praeſtare valeat, ignoramus; vitium tamen labemve veneream abortum facere poſſe, aſſerere non temerarium eſſe putamus. Quam probabile, immo quam verum hoc ſit, exempla ſequentia manifeſte evincent, quae mihi enarranda puta-

vit

vit vir celebris, qui obſtetricium diu feliciterque exercuit.

Exemplum primum ſic ſeſe habet. Mulier quaedam, loco honeſtiſſimo nata, bis concepit; ſed foetum in neutro exemplo reſervavit; conceptus in utero, donec tempus graviditatis ſolitum propemodum abſolutum eſt, retenti ſunt, et deinde admodum putridi excluſi. Menſem ſeptimum inter et octavum fato conceſſiſſe probabile. In altero exemplo, tres pueri extincti plurimumque foetoris habentes, circa idem tempus, in lucem ſerie continuata ſuſcepti ſunt.

Poſtquam in utrumque ex hiſce exemplis diligenter fuit inquiſitum, cauſa non ex toto deeſſe videbatur, cur labem veneream in ſyſtemate paterno aliquandiu latuiſſe ſuſpicaretur. In priore, pater uti videbatur, valetudine commoda in biennium ante nuptias fuerat uſus. Ultimus, quo laboraverat, affectus venereus fuit ulcuſculum. Hujus ſanandi tantum mercurii, quantum ad morbum extinguendum ſufficere videbatur, ſumpſerat. Hoc vero facto, cauſa adhuc non deerat, cur labem in corpore ſupereſſe ſuſpicaretur; marito igitur et uxori, per ſpatium temporis debitum, mercurio uti perſuaſum

ſuaſum eſt. Poſt quod, foemina generoſa conceptum fecit, et, menſibus graviditatis expletis, puerum ſanum, et complures alios poſtea, enixa eſt.

Generoſa altera, quae tres liberos mortuos pepererat, una cum marito eodem modo curata eſt. Ob eventum vero domeſticum improviſum, mercurio intempeſtive deſiſtere coacta eſt. Rurſus gravida evaſit, et partum ad nonum menſem finitum reſervavit. Puer vivus natus eſt, et nutrici, ut lactaretur, demandatus. Tempore non longo elapſo, notae ſyphilidis evidentes in puero ſemet oſtendere coeperunt. Prius partes genitales, deinde facies, naſumque afficiebantur. Quinetiam nutrix non diu contagionis expers manebat; brevi etenim mammae et papillae exulcerari incipiebant. Et nutrix et puer uſu mercurii ad ſanitatem fuerunt reducti. Parentes ad idem medicamentum, quo prius nimis mature abſtiterant, confugerunt, et in uſu ejus, per ſpatium temporis diuturnius, perſtiterunt. Duo pueri poſtea in lucem ſuſcepti ſunt, omnino ſani, in quibus nullae morbi venerei notae unquam in conſpectum ſeſe dederunt.

In tertio exemplo, mulier loco honeſto nata, tres pueros, totidem vicibus, perperit. Primus et alter ante menſem ſeptimum mortui ſunt, et admodum putridi excluſi, primus diebus quatuordecim, ſecundus quatuor aut quinque ſeptimanis poſt mortem, tertius, ſupra duos menſes poſt eundem eventum, retentus eſt. Mater alioquin, quantum potuerit conjici, ſi eruptionem faciei papuloſam excipias, ſanitate fruebatur. Per graviditatem extremam, ſanguis ei iterum iterumque fuerat miſſus, et lavatio marina, donec motus pueri ceſſavit, adhibita. Maritus, non multis ante nuptias menſibus, quaedam morbi venerei, qui leviter fuerat curatus, ſigna habuerat. Et hic et illa mercurium, per ſpatium temporis ſatis longum, ſumpſerunt. Foemina generoſa conceptum poſtea fecit, et puerum valentem et ſanum, menſibus novem peractis, enixa eſt.

Ex hiſce exemplis haud dubie concludere licet, morbum, qui corporibus parentum inſederit, abortum nonnunquam facere valere.

II. (B.) *Quiquid actionem uteri excitat, vel diſtenſioni ejuſdem obſiſtit.*

b. *Irritabilitas ſyſtematis uterini inſolita.*—Jam ſupra comprehendimus, debilitatem eſſe cauſam abortus frequentem; et compertum habemus, conditionem debilem irritabilitate non modica plerumque ſtipari, quae cauſis etiam levibus corpori applicatis, effectus in ſyſtema nervoſum violentos ſaepe edit, et actionem fibrarum muſcularium validam ſpaſmodicam movet. Uterus igitur eodem modo, quo ſyſtema reliquum, affectus, ſemet ad gradum certum uſque diſtendi patitur; ſed auctum tandem diſtenſionis ulteriorem tolerare non valens ſpaſmodice afficitur. Os uteri, ad extremum, dilatatur, et ea, quae utero comprehenduntur, expelluntur. Hic effectus autem multo certius faciliuſque edetur, ſi ſubſtabit quantitas aquarum inſolita.

b.

b. *Cathartica Valentiora, Enemata Stimulantia, et Diuretica.*—Nihil mulieri praegnanti magis nocet, quam uſus catharticorum valentium, vel enematum ſtimulantium. Namque, praeter languorem et debilitatem quae actionem priorum excipiunt, magnum humorum curſum ad canalem alimentarium et uterum faciunt; unde, vel ob teneſmum quem creant, actio uteri per conſenſum, et ſaepe cum ſequelis pernicioſiſſimis, movetur. Hic partium contiguarum conſenſus, inter pariendum, ſaepe ſemet evidenter oſtendit, et inde deſiderium faeces et urinam excernendi, quod ſingulis uteri contractionibus augetur, proficiſcitur. Ex hoc plane diſci poteſt, cum actio partium vicinarum utero propriam quoque excitare valeat, purgantibus draſticis, qualia ſunt ex aloe confecta, quae tarde ſolvuntur, et in rectum inteſtinum potiſſimum agunt, enematis valentioribus, et hiſce diureticis, quae vias uriniferas violenter ſtimulant, abſtineri oportere.

b. *Tumores Haemorrhoidales.*—Hi notari merentur, quanquam abortum raro *fortaſſe* faciunt. Pleraeque mulierum, quae pepererunt, haemorrhoidi

haemorrhoidi plus minuſve objiciuntur. Uterus mole ſua, graviditate ſubſtante, vel faeces induratae, in recto accumulatae, vel utraque conjuncta, cum graviditas longius proceſſit, reditum ſanguinis difficiliorem reddendo, ut hi tumores inflammentur, et magnopere doleant, facere poſſunt. Hanc ob cauſam, in habitu corporis irritabili, actio uteri excitari periclitatur.

b. *Motus Foetus praeter conſuetudinem violentus.*—Notiſſimum eſt, mulieres, ſub menſem graviditatis quintum, de motu foetus non raro queri, qui, eo tempore, locum mutare poteſt, et niſibus, quos edit, quique nonnunquam, ſi attentio adhibeatur, per veſtimenta muliebria conſpici poſſunt, ingentem utero ſtimulum infert. Hoc potiſſimum, ſi funis umbilicalis juſto brevior ſit, incidere conſuevit. Namque foetus funem trahendo et curſum ſanguinis per eum et diametrum ejus imminuit; vel placenta aliqua ex parte ab utero disjungi, et actio ejus organi motu foetus ſolo, ſine ope ſtimuli editi, excitari poteſt. Hic unicus, dum uterus praeter

ter naturam irritabilis eſt, ad abortum inferendum frequenter ſufficit.

b. *Rigiditas uteri.*—In quibuſdam exemplis, uterus tantam rigiditatem ſibi acquirit, ut poteſtati diſtendenti ei applicatae non facile cedat. Hinc humores quantitate adaucti, et magno impetu eundem verſus delati, congeſtionem in eo faciunt, et ſtimulo ei potentiſſimo ſunt, actionem fibrarum ejus muſcularium ſpaſmodicam excitantes; vel placenta ab utero ex parte ſeparari poteſt.

b. *Deformitas partium pelvis durarum.*—Hujus mentionem hic facere non alienum eſſe putamus, quanquam effectibus ejus malis occurrere non opis medici eſſe plane confitemur. Potiſſimum circa partem pelvis ſuperiorem incidit, cum ſpina in cavum pelvis modo perquam inſolito antrorſum protruditur. Rebus ita ſe habentibus, cum uterus ex eo cavo oſſeo, ſub menſem quartum, vel prope quintum, emergit, ſtimulus adeo manifeſtus et evidens hinc oritur, quod adſcenſui ejus obſiſtitur, quodque, contra, ſanguis in eum copioſe influere pergit, ut abortus

tus plerumque fiat. Alia abortus cauſa eſt, quae in modum pelvis deformis agit, veſtimenta nempe corpori nimis arcte circumdata, uterum aſcendere impediunt, immo eum aliquando deorſum evidentiſſime pellunt, abortum celerrime facientia. Huic cauſae excitanti, quae a vi conſuetudinis in praeſentia dominantis mera ſaepe proficiſcatur, occurrere opis eſt noſtrae. Summam attentionem haud dubie ſibi vindicat.

b. *Proclivitas ad Abortum inveterata.*—Poteſtas conſuetudinis quaſi ſummum in oeconomiam animalem imperium tenet, et actio ejus difficulter cohibetur, aut limitibus ullis certis circumſcribitur. Effectus hujus in corpus per morbidam actionem, quae praeceſſerit, editi, cauſa, unde orti fuerint, ſublata, ſaepe manent; ut in febribus intermittentibus, dyſenteria, tuſſi convulſiva, &c. quae vi conſuetudinis ſola pergere poſſunt, et etiam ex intervallis conſuetis repetere periclitantur, incidere comperimus. Uſus, ut deſiderium faeces et urinam excernendi ſtatis temporibus redeat, facere poteſt. Niſi ci pareatur, decedit, ſi diſtenſio non admodum

magna

magna fuerit facta, et non ante proximum tempus conſuetum redit. Ita homines, quos deſidendi cupido teneat, alvum ſolita hora evacuare qualibet re impediti, brevi nihil omnino deſiderii ſentiunt, donec tempus, cui ſemet aſſuefecerint, ſemel biſve redierit. Voluntas urinam noctu, certo tempore, excernendi conſtanter, ſi modo ei indulgeatur, renovatur; et, licet nihil urinae veſica contineatur, homo, tempore ſolito, e ſomno excitatur. Poteſtas conſuetudinis, ut mulieres urinam, longum per ſpatium, retinere poſſunt, facit, fibris veſicae muſcularibus ſtimuli minus impatientibus uſu evadentibus. Saepe quidem, contra, notamus, ventriculum et inteſtina, uſu emeticorum et purgantium nimis frequente debilitata, eodem ſtimulo minore etiam gradu applicato facilius affici ſolere. Uterus igitur abortibus prioribus infirmus redditus, tantum irritabilitatis ſibi comparat, adeo ut, in poſterum, ſtimulis omnigenis facilius pareat. Cum autem nonnulla ex hiſce ſtimulantibus, ut molimina menſium, uno tempore, quam alio, potentius agant, et ſaepe per ſe abortum facere poſſunt; alias tamen idem nequeunt praeſtare, niſi quaedam res externae et fortuitae illis acceſſerint.

ceſſerint. Si vero hae adjicientur, abortus fieri poteſt, et conſuetudo infelix ſtabiliri periclitatur. Ex hoc evidenter oritur, quod aliae praegnantes, aliis temporibus, abortum conſtanter faciunt.

Pleriſque e cauſis remotis hoc modo breviter percurſis, proxime conſideranda eſt

CAUSA PROXIMA.

Haec revera eadem eſt, ac ea quae excluſionem foetus maturam facit; *contractio* nempe *uteri, qua oſtium ejus dilatatur, et eo comprehenſa expelluntur.*

PROGNOSIS.

Quanquam, graviditate ſubſtante, profuſio ſanguinis e partibus genitalibus nunquam ſpernenda eſt, quod expulſionem ovi praematuram magis minuſve certo praeſagit; ſi profluvium tamen pulſibus arteriarum celeribus et duris, doloribus dorſi, lumborum et uteri, horroribus, inquietudine ſenſuque ponderis deorſum tendente non ſtipetur; ſi non admodum copioſum ſit, parum nihilve periculi inde oriri poteſt. Quibuſdam enim mulieribus, in duas treſve poſt conceptionem vices, nonnihil ſanguinis eo, quo menſtrua provenerint, tempore effundi ſolet, quod a vagina profluere videtur. Licet vero ſanguis ex utero profundatur, ſignis ſupra comprehenſis abſentibus, abortus non ſemper fit; namque placenta ab utero ex parte ſejuncta eidem brevi rurſus adhaerere,

et

et ovum reſervari poteſt. Menſibus primis, vel ante ſextum etiam, abortus profuſionem ſanguinis funeſtam raro, ut experentia teſtatur, facit, vel multum gravidae periculi infert. Hoc vero plerumque ſanguini effuſo pro rata ratione reſpondet. 'Si mulier,' inquit Hippocrates *, 'gravida ſanguinem profundit, cui extrema fri-'geſcunt, arteriarum percuſſus debiles, citi, non 'aequis intervallis moventur, oculi caligant, 'aures ſonant, circa praecordia anxietas eſt, 'anima ſaepius deficit, ſudor frigidus nervo-'rumve diſtenſiones ſunt, malum eſt, et mors 'in propinquo videtur.' Mulieres tamen ex haemorrhagia profuſa, ſignis peſſimis ſubſtantibus, nonnunquam convaleſcunt. Proximum vero eſt, ut rationem, qua morbus poſſit depelli, conſideremus.

RATIO MEDENDI.

Conſilia autem medendi varietatem recipere poſſe, manifeſte teſtantur cauſae remotae mo-do

* Aphor. 5. 56.

do explicatae. Praecipua ſequentia eſſe videntur.

II. *Plenitudinem ſyſtematis, et curſum ſanguinis uterum verſus factum diminuere.*

II. *Conditioni ſyſtematis, potiſſimum uteri, debile et irritabile occurrere.*

III. *Vitia ſyſtematis totius, ſi fieri poteſt, tollere, et poteſtati conſuetudine obſiſtere.*

Quae remedia primo conſilio potiſſimum accommodantut, ea ſequuntur.

Sanguinis detractio.—Si corpus juſto plenius ſit, et ulla ſignorum, quae proclivitatem ad abortum indicent, malum aegrotanti repentinum minari videantur, ad miſſionem ſanguinis jure optimo confugi poteſt. Namque, vim derivationis Hallerianam protinus excitando, curſus ſanguinis ad ſuperficiem a partibus internis revocatur, et momentum humorum in vaſis uterinis diminuitur. Igitur, ut ad hocce remedium decurreretur, ſuaſerunt celeberrimi medici. Ab

ipſis

ipſis quidem, et ab aliis, monitu eorum, ſummo cum commodo, fuit adhibitum. Quanquam placenta ab utero aliqua ex parte fuit disjuncta, et nonnihil ſanguinis effuſum, uſus ſcalpelli prudens non raro profluvium compeſcuit, et abortui occucurrit. Ad ſanguinis detractionem tamen non decurratur, plenitudinem praecavendi, ſed effectibus ejuſdem ſubſtantis nocivis obſiſtendi. Quinetiam eadem abſtineatur, cum haemorrhagia gravis uterina incidit, quae debilitatem, vertiginem, nauſeam, vomitionem, ictus arteriarum debiles et abormes, anxietatem, &c. fecit. Etenim, plus debilitatis creando effectus funeſtos forſitan ederit, et haud dubie, cur aegra tarde convaleſceret, in cauſa foret.

Poſitura corporis ſupina.—Cum primum morbus invadit, aut cum proclivitatem ad abortum adeſſe ſuſpicamur, aegrota, ſine mora, in poſitura horizontali collocetur, quae impetum ſanguinis ad vaſa uterina diminuit, et reditum ejus ad cor facilem efficit. Immo, ſi curſus ſanguinis ad uterum inſigniter vehemens ſit, commodum a poſitura oriens, caput humeroſ-

que

que deprimendo, et clunes levando, ulterius etiamnum augeri poteſt.

Requies corporis et animi.—Exercitatio muſculorum corporis diligenter fugienda eſt; quoniam ſanguinem venoſum cor verſus propellit, circuitum celerem efficit, magnae in ſyſtemate uterino congeſtioni favet, actionem vaſorum partis et vigorem magnopere intendens. Sermonem etiam in nimiam longitudinem producere nocebit, quod reſpirationem accelerat, et eodem tempore aegrotum fatigat. Affectus autem animi vehementiores, cum effectus tam potentes edant, curioſe vitandi ſunt; dum ſtatus ejuſdem placidus et ſerenus omni ratione quaerendus eſt.

Frigus corpori applicatum.—Frigus in omnibus haemorrhagiae, vel proclivitatis ad abortum, exemplis prudenter adhibitum magnopere proficit. Ægrota igitur aëri frigido libere objiciatur; feneſtrae cubiculi apertae ſerventur; corpus laboranti leviter tegatur; immo, lintea ex aqua, cui nitrum fuit adjectum, intincta abdomini et lumbis frequenter admoveantur, et

ſaepe

ſaepe tollantur, recentibus in locum eorum ſufſectis. Haec non raro evidenter profuerunt. Frigida etiam in anum immiſſa aliquando utilis eſt. Liquores refrigerantes, praeſertim acidos redditos, aegra bibat. Nitrum cum effectu proſpero adhiberi poteſt. Diaeta levis et parca ſit. Cardiaca ſtimulantia, praeſertim vinum rubrum Luſitanum, quod ſummis laudibus apud aniculas effertur, quoniam vis ejus adſtringens ſtimulum, quo cor et ſyſtema ſanguiferum afficit, minime penſat, non adhibenda.

Si vero reperiatur, aegrotam nulla plenitudinis ſigna habere, ab initio non debilem fuiſſe, nulli injuriae mechanicae aut affectui animi violento fuiſſe objectam, ſed habitu corporeo tenuiorem, fibriſque muſcularibus rigidam eſſe, in rationem medendi longe diverſam procedi debet; quoniam, rebus ita ſe habentibus, rigiditas uteri pro cauſa ſignorum forſitan habenda eſt. Sanguis igitur ad cutem, uſu diaphoreticorum lenium, qualia ſunt pulvis Doverianus, ex intervallis idoneis adhibitorum, eſt revocandus. Pulveri modo poſito aliquantum nitri pro ſale in eo praeparato plerumque adhibito, adjici poteſt. Spiritus Mindereri eidem conſilio in-

inſerviet.

inſerviet. Tartarum emeticum, adeo ut nauſeam levem tantum moveat, cum commodo dare valebis.

Opiata.—Memoriae non pauci tradiderunt, ſcalpelli uſum et opium nunquam eodem tempore convenire. In caſibus tamen, ubi proclivitas ad abortum plane indicatur, ex opio praeparata, ſanguine detracto, proficere valere opinamur; quoniam vim cordis arteriarumque imminuunt, dolorem et actionem uteri ſpaſmodicam tollunt, ſomnum inducunt, et hoſce animi affectus, qui morbum ſaepe faciunt vel augent, conſopiunt.

Si dolores nihilominus et alia mala, una cum haemorrhagia immodica, etiamnum perſtent, aegrota langueſcat, pulſus arteriarum debiles celereſque fiant, et alia ſigna periculoſa accedant, expulſionem eorum, quae utero continentur, omni ratione promovere conandum eſt. Membranae, ſi fieri poteſt, digito rumpendae. Hoc facto, aquae evacuabuntur, et profluvium forſitan compeſcetur. Quinetiam uterus ſemet contrahens foetumque contingens eundem celerius expellere valebit. Sin haec ratio non votis reſpondeat, profluvium immodicum pergat,

et

et graviditas bene provecta ſit, manus in uterum inſinuetur, foetus vertatur, et pedibus educatur neceſſe eſt, ut in difficultatibus ſimilibus, menſibus graviditatis expletis, nonnunquam facere cogimur. In graviditate vero minus provecta membranas diſrumpere, et humores evacuare, non aeque bene procedunt; namque membranae et placenta, poſt foetum expulſum, diu ſaepe retentae, profuſionem ſanguinis producunt, vel nonnihil putredinis excitant.

II. *Conditioni ſyſtematis, potiſſimum uteri, debili et irritabili occurrere.*

Si ſyſtema univerſum ſit debile, vix aliquid fieri poteſt, cum id reficere vel corroborare ſpatium temporis non exiguum requireret. Hoc igitur, ſi ſtricte loquaris, ad *prophylaxin* ſpectat. Debilitatem ſyſtematis uterini ſubeſſe, ſi cauſa ſit cur ſuſpiceris, omnibus remediis ſupra comprehenſis, quae, ſanguinis detractione excepta, hic conveniunt, addi poſſunt adſtringen-

tia et tonica. Quod ex his conſilio noſtro maxime accommodatur, id eſt,

Alumen.—Hoc poteſtatem adſtringentem perquam validam poſſidet, et quantitate non modica, potiſſimum ſub forma *ſeri aluminoſi*, dari poteſt. Hoc modo datum frigorique adjunctum non raro effectus feliciſſimos edidit. Aliae potiones adſtringentes, quales ſunt tinctura roſarum, cujus poteſtates non a vi foliorum adſtringente pendent, laudibus fuerunt ornatae. His vero longe praeſtat acidum vitriolicum, quod per ſe gratius eſt, et in exemplis hujuſmodi rite dilutum, cum fructu evidente adhibetur.

Cortex Peruvianus.—Ut ad hunc decurreretur nonnulli ſuaſerunt; ſed conſilio parum accommodari videtur, quod actio ejus tarda eſt, multumque temporis poſtulat, quodque medicamentum nauſeoſum eſt, vomitionemque, ſtomacho perquam irritabili, movere periclitatur.

Opiata—Haec iterum memorari poſſunt. In omni enim debilitatis ſtatu multum irritabilitatis quoque plerumque ſubeſt. Ad hanc autem ſedandam

ſedandam in primis accommodantur, et id ſpatii quod ad actionem aliorum medicamentorum abſolvendam neceſſarium eſt, comparant.

III. *Vitia ſyſtematis totius, ſi fieri poteſt, tollere, et poteſtati conſuetudinis obſiſtere.*

Morbos ſyſtematis, qui abortum faciunt, accurate depingere, et viam medendi inde deducere, plus experientiae pluſque notitiae argumenti, quam adhuc attingere potuimus, depoſtularet. Si vero morbum ſingularem praegnantem ad abortum proclivem efficere ſuſpicemur, quae in morbum aliis in exemplis poſſunt, eadem hic quoque convenient, ut in caſibus luis venereae ſupra poſitis clare vidimus.

De rationibus, quibus poteſtati conſuetudinis poſſit occurri, ſub prophylaxi aptius forſitan diceretur. Cauſae excitantes ſumma cura et attentione vitentur, vel iiſdem, prout ad primum alterumve conſilium attinent, ſtrenue occurratur. Quomodo hoc debeat praeſtari, et a medici

dici judicio, et ab hiſtoria aegrotantis, omnino pendeat oportet.

PROPHYLAXIS.

Curatio mulieris, quae uterum gerit, ſummam attentionem ſaepe requirit. Si conſtitutionem corpoream plenam habeat, in qua diatheſis phlogiſtica dominatur, ratio nonnaturalium, uti vocantur, diligentiſſime habeatur. Cibo levi victitet, et eo modice utatur. Uſum quorumlibet e liquoribus ſtimulantibus vel nutrientibus immodicum fugiat, fructus refrigerantes, horaeos, et ſubacidos adhibeat, cubili potius duro, et in cubiculo ſpatioſo ad quod aer externus libere adſpirat, indormiat. Horae quietis tempeſtivae ſint, et nunquam neglectui habeantur. Exercitatio ſemper lenis, et citra defatigationem ſit. Ægra aëri frigido, cum commodo ſummo, objici

objici poteſt. Circuitus ſanguinis nunquam acceleretur. Quo hoc praecaveatur, exercitatio ejus ex intervallis debitis potius reiteretur, quam acrior et diuturnior ſit. Quo tempore menſtrua provenire conſuerunt, eo poſitura horizontali utatur, et exercitatione abſtineat. Alvus per laxantia leniora ſoluta teneatur, animus cura vacet, et ea, quae quemlibet ex affectibus movent, e conſpectu removeantur. Veſtimenta ei laxe circumdentur, et omnes cauſae excitantes, quae proclivitati ad abortum inveteratae favent, ſumma attentione diligentiaque vitentur.

Si, contra, aegrotans ſit debilis et infirma, ei praecipiantur ſequentia, cibus et potio nutrientia, cortex Peruvianus cum elixire vitrioli acido chalybeatiſve conjunctus; balneum frigidum vulgare, vel imbriferum, quod illi ſaepe praeſtat, cum aegra ſuccuſſionem ferre valet, et ei aſſuevit. Sub dio multum verſetur.

Si, remediis et regimine talibus adhibitis, aegrota, quanquam olim abortum facere conſueverit, ſive conſuetudo illa a vitio ſyſtematis uterini, ſive a cauſis externis fuerit profecta, partum, ad tempus graviditatis ſolitum expletum uſque, feliciter reſervaverit, officio nutricis

haud

haud dubie fungi debet. Hoc modo alteram graviditatem in aliquantum temporis ſaltem defugiet, et ea interim, quae ad ſyſtema univerſum corroborandum, et ad vim abortus conſueti infringendam, plurimum conferunt, adhibere valebit. Nunquam non ſummi momenti eſſe reperietur, uterum ab ea diſtenſione, quae menſtrua proventura comitatur, quamdiu fieri poteſt, liberum ſervare. Hinc partes genitales tonum ſibi adipiſcentur, qui abortui, in futurum, multo efficacius, quam omnia medicamenta roborantia, quae ingenium humanum hucuſque excogitarit, caſuſve felix monſtrarit, adverſabitur.

FINIS.